

Det svenska vaccinationsprogrammet

ALLMÄN DEL FÖR ALLA BARN

Alla barn i Sverige har rätt till vaccination mot nio allvarliga sjukdomar genom barn- och skolhälsovården.

Vissa barn erbjuds dessutom vaccination mot hepatit B, tuberkulos, influensa och pneumokockinfektion (se separat informationsblad).

Ålder	Årskurs	Vaccination mot		
3 mån		difteri, stelkramp, kikhosta, polio, Hib och pneumokocker	dos 1	
5 mån		difteri, stelkramp, kikhosta, polio, Hib och pneumokocker	dos 2	
12 mån		difteri, stelkramp, kikhosta, polio, Hib och pneumokocker	dos 3	
18 mån		mässling, påssjuka och röda hund		dos 1
5–6 år		difteri, stelkramp, kikhosta och polio	dos 4	
6–8 år	1–2	mässling, påssjuka och röda hund		dos 2
14–16 år	8–9	difteri, stelkramp och kikhosta	dos 5	

Barnhälsovården
 Skolhälsovården

Barn födda till och med 2001 följer ett annat schema från 5–6 års ålder

Ålder	Årskurs	Vaccination mot		
5–6 år		polio	dos 4	
10 år	4	difteri, stelkramp och kikhosta	dos 4	
12 år	6	mässling, påssjuka och röda hund		dos 2

Vad menas med vaccination?

Vaccination innebär att man tillför kroppen delar av det smittämne som orsakar en sjukdom, eller hela smittämnet i försvagad form. Det är inte tillräckligt för att man ska bli sjuk, men det räcker för att bygga upp ett skydd. Om man senare utsätts för smitta är kroppens immunförsvar i förväg aktiverat och kan oskadliggöra smittämnet innan sjukdomen bryter ut. Vaccination sker genom injektion med spruta.

Fördelarna med vaccination är skydd mot sjukdomar och deras följdverkningar. Nackdelarna är obehaget av själva vaccinationen samt risken för biverkningar. Inga medicinska åtgärder är helt fria från risker. Socialstyrelsen bedömer dock att riskerna med sjukdom är betydligt större än riskerna med vaccination.

Det finns inga krav på obligatorisk vaccination utan det är du som förälder som avgör om ditt barn ska vaccineras. Var noga med att hålla reda på ditt barns vaccinationer genom BVC-kortet eller på annat sätt.

Vilket skydd ger vaccinationen?

Vaccination garanterar inte att alla som vaccineras blir skyddade. De barn som inte skyddas av vaccinet är ändå till stor del skyddade genom att nästan alla barn i Sverige blir vaccinerade. En eventuell smitta stoppas snabbt genom att de allra flesta barn har ett fungerande skydd.

Vaccinationerna vid 3 och 5 månader mot difteri, stelkramp, kikhosta, polio, Hib-infektion samt pneumokockinfektion ger tillsammans ett grundskydd. Nästa vaccination vid 12 månader är en förnyelsedos som förlänger skyddseffekten. Ytterligare förnyelsedoser av vaccin mot

polio, difteri, stelkramp och kikhosta ges längre fram. Någon ytterligare vaccination mot Hib och pneumokocker behövs däremot inte.

En dos av det kombinerade vaccinet mot mässling, påssjuka och röda hund ger ett bra skydd. En andra dos ges vid ett senare tillfälle i skolan, dels för att fånga upp dem som inte utvecklar skydd av den första vaccinationen, dels för att säkerställa ett långvarigt skydd.

Vilka sjukdomar ingår i programmet?

DIFTERI är en mycket smittsam och allvarlig halsinfektion som kan orsaka kvävning hos barn. Difteribakterien utsöndrar ett gift som kan ge livshotande skador på bland annat hjärta, njurar och nervsystem.

STELKRAMP orsakas av en bakterie som finns i jord och kan infektera sår. Bakterien producerar ett starkt gift som orsakar svåra kramper och andningsförlamning, ofta med dödlig utgång. Sjukdomen är inte smittsam. Den kan alltså inte överföras mellan människor.

KIKHOSTA är en mycket smittsam luftvägsinfektion med svåra hostattacker som kan pågå i flera månader och medföra följsjukdomar som lunginflammation. För spädbarn kan sjukdomen vara mycket påfrestande och till och med livshotande.

POLIO (barnförlamning) är en virussjukdom som sprids via avlopp och förorenat vatten. En gång i tiden var det många som dog eller fick förlamningar eller skador för livet på grund av polio även i Sverige. Polio finns nu kvar i endast ett fåtal länder i Afrika och Asien.

Hib är en bakterie som kan orsaka allvarliga och snabbt förloppande infektioner, framför allt hos barn under fem år. Risken för dödlig utgång vid hjärnhinneinflammation och blodförgiftning är fem till tio procent och de som överlever kan få bestående skador som dövhet eller krampanfall.

PNEUMOKOCKER är bakterier som kan orsaka lindrigare infektioner som öron- och bihåleinflammation, men de orsakar också mycket allvarliga och ibland livshotande sjukdomar som blodförgiftning och hjärnhinneinflammation. Det finns risk för komplikationer, t.ex. hörselskada eller olika former av hjärnskada. Vaccinet ger skydd mot sju av de pneumokocktyper som är vanligast bland små barn, vilket motsvarar ett skydd på ca 70 procent.

MÄSSLING är en mycket smittsam och ofta besvärlig virusjukdom med hög feber, hosta och utslag. Mässling kan leda till följsjukdomar som hjärn-, öron- eller luftvägsinflammation. Det finns ingen behandling mot själva sjukdomen och dödsfall förekommer bland ovaccinerade barn.

PÅSSJUKA är en smittsam virusjukdom som drabbar spottkörtlarna och centrala nervsystemet. En vanlig följsjukdom är hjärnhinneinflammation, som kan orsaka bestående hörselskada eller dövhet. Pojkar som blir sjuka efter puberteten kan drabbas av testikelinflammation, som i sällsynta fall kan leda till sterilitet.

RÖDA HUND är som regel en beskedlig virusjukdom för barn och vuxna, men om en gravid kvinna blir sjuk finns det risk för allvarliga skador på fostrets hjärna, hjärta, syn och hörsel.

Vilka vacciner ingår i programmet?

- Mot difteri, stelkramp, kikhosta, polio och Hib-infektion ges olika kombinationsvacciner.
- Vaccin mot mässling, påssjuka och röda hund ges som kombinationsvaccin.
- Mot pneumokockinfektion ges ett enskilt vaccin.

Kombinationsvacciner fungerar lika bra som enskilda vacciner och det finns inga belägg för att det skulle vara en fördel att dela upp vaccinationerna. Kontakta barnavårdscentralen eller skolhälsovården för information om vilka vacciner som används där.

Vilka biverkningar förekommer?

De allra flesta barn får inga eller endast obetydliga biverkningar av vaccinationer. Eventuella biverkningar går normalt över inom några dagar. Vid tveksamhet eller om barnet mår dåligt bör du kontakta barnavårdscentralen, skolhälsovården eller sjukvården.

Vaccination mot difteri, stelkramp, kikhosta, polio, Hib och pneumokocker

VANLIGT (ses hos minst 1 av 100 vaccinerade): rött, svullet och ömt där sprutan stacks in, lätt feber, diarré, kräkning.

OVANLIGT ELLER SÄLLSYNT (SPÄDBARN): otröstlig gråt under flera timmar, feber som håller i sig eller når över 39 °C, kraftig svullnad/rodnad, feberkramper, slapphet och blekhet, nässelutslag.

OVANLIGT ELLER SÄLLSYNT (ÄLDRE BARN): feber som håller i sig eller når över 39 °C, kraftig svullnad/rodnad, nässelutslag, allergiska reaktioner.

Vaccination mot mässling, påssjuka och röda hund

VANLIGT (ses hos minst 1 av 100 vaccinerade): rött, svullet och ömt där sprutan stacks in. En reaktion som liknar en försvagad kopia av sjukdomarna. Vanligast är feber och utslag 1–2 veckor efter vaccinationen. Barnen är inte smittsamma och besvären brukar försvinna inom några dygn. Efter den andra vaccindosen är denna reaktion mindre vanlig.

OVANLIGT ELLER SÄLLSYNT: övergående lindrig ledvärk, feberkramper, allergiska reaktioner.

Att tänka på vid utlandsresa

Inför en utlandsresa kan någon vaccination behöva tidigareläggas och andra vacciner kan bli aktuella. Rådgör med barnavårdscentralen eller en vaccinationsmottagning.

Litteraturtips

- Det svenska vaccinationsprogrammet för barn – information till föräldrar
- Vaccination av barn – en kunskapsöversikt för hälsovårdspersonal

Ladda ner eller köp på www.socialstyrelsen.se/publicerat

Vill du veta mer?

Vänd dig i första hand till barnavårdscentralen eller till skolhälsovården om ditt barn har börjat skolan.

Mer information om biverkningar hittar du i PatientFASS, www.fass.se.

VIKTIGT!

Före vaccinationen – Berätta om ditt barn är allergiskt eller reagerade onormalt på tidigare vaccinationer.

Efter vaccinationen – Kontakta barnavårdscentralen eller skolhälsovården om du märker något ovanligt hos ditt barn den närmaste tiden.